

ዳኞች፡- ተሻገር ገ/ስላሴ
አልማው ወሌ
ዓሊ መሐመድ
ነጋ ዱፍሳ
አዳነ ንጉሴ

አመልካች፡- አቶ አልዩ ተክሉ - አልቀረበም

ተጠሪ፡- አቶ መስፍን ስለሺ - አልቀረበም

መዝገቡ የተቀጠረው ለምርመራ ሲሆን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

ይህ የሰበር ጉዳይ ክስ ያቀረበ ወገን ክሱን ሥልጣን ባለው ፍ/ቤት ማቅረብ ይችል ዘንድ መጥሪያውን ለተከሳሽ ለማድረስ በፊት ክሱ እንዲዘጋገብ ባቀረበው ጥያቄ መሠረት ክሱ በተዘጋ ጊዜ ሙሉ የዳኝነት አገልግሎት አገኛለሁ በሚል በሰበር ከከፈለው የዳኝነት ገንዘብ ተገቢው ተቀንሶ እንዲመለስለት የመጠየቅ መብት አለው ወይስ የለውም? የሚለውን ተመልክቶ ተገቢውን ትርጉም ለመስጠት በሚል ነው።

ከላይ የተመለከተውን ጉዳይ አስመልክቶ በቅድሚያ ጉዳዩን የተመለከተውን የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ከሳሽ ክሱን በተከሳሽ አድራሻ ማቅረቡ ለአፈፃፀም የተሻለ ሆኖ ስላገኙት ወጭ አድርገው የወሰዱትን መጥሪያ እና የእግድ ትዕዛዙን በመመለስ መዝገቡ እንዲዘጋገብ እና የከፈሉትም የዳኝነት ገንዘብ እንዲመለስላቸው ጠይቀዋል። በዚህም መሠረት ፍ/ቤቱ መዝገቡን በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 278/1/ መሠረት መዝገቡን ዘግቶታል።

ይሁን እንጂ ከሳሽ ከከፈለው የዳኝነት ገንዘብ ተገቢው ተቀንሶ የሚመለስበትን አግባብ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 232 እና 245 ከመደንገጉ በቀር ከሳሽ በእራሱ አነሳሽነት መዝገብ እንዲዘጋ ባደረገ ጊዜ ከከፈለው የዳኝነት ገንዘብ ሊመለስ የሚችልበትን ሁኔታ የደነገገ ሕግ አልተገኘም። ስለሆነም ጥያቄው ተቀባይነት የለውም በማለት ዳኝነት ሰጥቷል።

ይህንን ትዕዛዝ በይግባኝ የተመለከተው ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት በበኩሉ ክስ የቀረበለት ፍ/ቤት የከሳሹን ክስ ሕጋዊ ብቃት መርምሯል። የእግድ ትዕዛዝም ሰጥቷል። ተከሳሽም ስለጉዳዩ መከላከል እንዲፈቀደለት የሚጠይቅ ከሆነ ፈቃድ እንዲጠይቅ መጥሪያ እና የክስ ማመልከቻ ግልባጭ ተልኮለታል። በዚህ ሁሉ ምክንያት የፍ/ቤቱን የዕሕፈት መሣሪያ ከሳሽ የተጠቀመ ከመሆኑም በላይ ተገቢውን የዳኝነት አገልግሎት አግኝቷል። ይህን አገልግሎት ማግኘቱ ከተረጋገጠ የፍ/ቤት ዳኝነት አገልግሎት ተሰጥቷል ማለት የሚቻለው ክሱ ከተሰማ በኋላ እንጂ ክሱ ከመሰማቱ በፊት ነው የሚለው ክርክር ከግንዛቤ እጥረት የመነጨ ነው የሚለውን ለጉዳዩ

ምክንያት በመስጠት እና የሕግ ክፍል ማስታወቂያ ቁጥር 177/45 ለጉዳዩ ተፈጻሚነት የሌለው መሆኑን ሁሉ ጠቅሶ ውሳኔውን አፅንቶታል።

አመልካች በዚህ ዳኝነት ላይ ቅር በመሰኘት የሰበር አቤቱታ ያቀረበ ሲሆን፤ ተጠሪ በጥሪው መሠረት ቀርቦ ለመከራከር ካለመፈቀዱም በላይ በጉዳዩ ላይ ሊከራከር የሚችልበት ምክንያት ላይኖርም የሚችል መሆኑ ተጠቅሶ ክርክሩ ከአመልካች የሰበር አቤቱታ ጋር ተገናዝቦ እንዲታይ ተደርጓል። እኛም አመልካች ያቀረቡትን የሰበር መከራከሪያ ነጥብ ከላይ ክፍ ሲል ከተጠቀሰው የሥር ፍ/ቤቶች ዳኝነት ጋር በማገናዘብ ተመልክተናል።

እንደተመለከትነውም የሥር የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በሰጠው ትዕዛዝ እንደገለፀው ከሳሹ ክሴን ትቼዋለሁ በማለት ተከሳሹ ቀርቦ መልስ ከመስጠቱ በፊት ወይም የጉዳዩ መሰማት ከመጀመሩ በፊት በማመልከቱ የተነሳ መዝገብ በተዘጋ ጊዜ ፍ/ቤቱ ለሚሰጠው የዳኝነት አገልግሎት ሲባል ከከፈለው የዳኝነት ገንዘብ ውስጥ የሚቀንሰው ተቀንሶ ቀሪው የሚመለስለት ስለመሆኑ ወይም ስላለመሆኑ በ1958 ዓ.ም በወጣው የፍ/ብሔር ሥነ-ሥርዓት ሕግ አልተደነገገም። በዚህ ሕግ ይህ ነጥብ በዝምታ ታልፏል። የሕግ ሽፋን አላገኘም።

ይሁን እንጂ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕጉ የመሸጋገሪያ ድንጋጌ ክፍል በሆነው በአንቀጽ 3 ላይ የፍ/ብ/ሥ/ሥርዓት ሕጉ በግልፅ ለሸፈናቸው ጉዳዮች ሕጉ ከመውጣቱ በፊት ተፅዕኖ ሥራ ላይ የነበሩ ሕጎችና ደንቦች የተሻሩ መሆኑን ከመግለፅ በቀር ሕጉ ሳይሸፍናቸው ለታለፉ ጉዳዮች የፍ/ብሔር ሕጉ ከመውጣቱ በፊት ተፅዕኖ በሥራ ላይ የነበሩ አግባብነት ያላቸው ሕጎች እንደ አግባብነቱ ሥራ ላይ ሊውሉ የሚችሉ መሆኑን የሚያመለክት ነው።

በዚህም መሠረት በ1945 ዓ.ም በወጣው የሕግ ክፍል ማስታወቂያ ቁጥር 177 አንቀጽ 11 ላይ ከሳሹ ክሴን ካቀረበ በኋላ በአራሱ ጠያቂነት ክሴን የተወው እንደሆነ አስቀድሞ ከከፈለው የዳኝነት ገንዘብ ምን ያህል ተቀንሶ ምን ያህል እንደሚመለስለት በዝርዝር የተደነገገ በመሆኑ ከላይ በተሰጠው ትርጓሜ መሠረት አመልካች ያቀረበው የዳኝነት ገንዘብ ይመለስልኝ ጥያቄ ሕጋዊ መሠረት ያለው ሆኖ ተገኝቷል።

ይህም እንኳ ቢታለፍ ይህ በሕግ ሽፋን ሳይሰጠው በዝምታ የታለፈውን ጉዳይ ከጉዳዩ ጋር ተመሳሳይ ይዘት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማመሳሰል ተገቢውን ትርጉም መከተል እንደሚቻልም ቋሚ ከሆኑት የሕግ አተረጓጎም ዘዴዎች አግባብነት ያለው የሕግ ትርጉም ዘይቤ አመልካች ነው።

ከዚህም አንፃር ሲታይ ተከሳሽ ከመጠራቱ በፊት ፍ/ቤቱ በፍ/ብ/ሕ/ሕ/ቁ 232/1/ሀ/ እና /ለ/ መዝገብ በተዘጋ ጊዜ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ቁ 232/1/ለ/ እንደተመለከተው ከሳሹ ከከፈለው የዳኝነት ገንዘብ ውስጥ ተገቢው ተቀንሶ ቀሪው እንዲመለስለት ሕጉ ከፈቀደ ተከሳሹ በመጠራቱ ምክንያት ተከሳሹ ሥልጣንን አስመልክቶ ባነሳው የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ የተነሳ መዝገብ በተዘጋ ጊዜ እንደ አግባብነቱ ከተከፈለው የዳኝነት ገንዘብ የሚቀንሰው ተቀንሶ ተራፊው እንዲመለስለት በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ቁ 245/4/ መደንገጉ ከታወቀ መጥሪያው ወጭ መሆኑ ቢታወቅም፤ የዕግድ ትዕዛዝ የተሰጠ ቢሆንም ከሳሹ ለተከሳሹ መጥሪያውን ከማድረሱ በፊት በአራሱ ጠያቂነት ክሴን መተውን ገልፆ መዝገቡን ፍ/ቤቱ በዚጋው ጊዜ ክርክሩ ከደረሰበት የክርክር ደረጃ እና ሙሉ የዳኝነት ገንዘብ የተከፈለበት ምክንያት የተሟላ ክርክር ተደርጎ ፍ/ቤቱ የተሟላ የዳኝነት አገልግሎት እንዲሰጥ ተከራካሪውም ይህንኑ የተሟላ የዳኝነት አገልግሎት ለማግኘት ያለውን መብት መነሻ በማድረግ የሚከፈል ለመሆኑ ከላይ የተመለከቱት የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ቁ 232 እና 245/4/ በግልፅ የሚያመለክቱ

በመሆኑ በዚህ ጉዳይም የከሳሹ የዳኝነት ገንዘብ ይመለስልኝ ጥያቄ በይዘቱም ሆነ ከሕግ ግብ አንጻር ሕጉ በግልፅ ከሸፈናቸው ጉዳዮች ተመሳሳይ እንጂ የተለየ ሆኖ አይገኝም።

ከዚህም አንጻር ምንም እንኳን ከሳሽ የከፈልኩት የዳኝነት ገንዘብ በሙሉ ይከፈለኝ በማለት የከፈሉትን የዳኝነት ክፍያ የማግኘት መብት ያላቸው ባይሆንም በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ቁ 232/1/ለ/ እና 245/4/ በተነገረው መሠረት ከከፈለው የዳኝነት ገንዘብ የሚቀነሰው ተቀንሶ ተራፊውን መልሶ የማግኘት መብት እያለው የከሳሽ ጥያቄ ሕጋዊ መሠረት ያለው አይደለም በሚል በሥር ፍ/ቤት የተሰጠው የሕግ ትርጉም መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት ሆኖ ስላገኘነው የሚከተለውን ውሳኔ ሰጥተናል።

ው ሳ ኔ

1. የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በኮ/መ/ቁ 185730 በ30/9/2003 ዓ.ም. የሰጠው ትዕዛዝ እና የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በኮ/መ/ቁ 111729 በ4/5/2004 ዓ.ም የሰጠው ፍርድ ተሸሯል።
2. አመልካች አስቀድሞ ከከፈለው የዳኝነት ገንዘብ ውስጥ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ቁ 232 በተመለከተው መሠረት ተገቢው የዳኝነት ገንዘብ ከተቀነሰ በኋላ ቀሪው ይመለስልለት ብለናል።

መዝገቡ ተዘግቷል።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ቤ/መ